

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w podrozdziale **Nauki pokrewne i pomocnicze historii** na poziomie rozszerzonym należy wymienić archiwistykę.

1. Historia – od opowieści do nauki

Nauki pokrewne i pomocnicze historii

Strona 11, po pierwszym akapicie

R

W ostatnich latach coraz częściej jako naukę pokrewną historii wymienia się również archiwistykę, która zajmuje się archiwizacjami zarówno od strony ich formy, jak i zawartości merytorycznej. Archiwistyka do niedawna była uważana za naukę pomocniczą historii.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) podrozdział **Rewolucja neolityczna** powinien być wprowadzany na poziomie rozszerzonym. Nauczyciel może jednak wykorzystać te treści dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Wierzenia mieszkańców Mezopotamii** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu** na poziomie podstawowym należy wprowadzić informacje o Persji.

3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu

Strona 38 dół, dodatkowy podrozdział

Persja

Persowie pochodzili z terenów dzisiejszego Iranu. Za twórcę ich potężnego państwa uważa się **Cyrusa II Wielkiego**, który ok. 550 r. p.n.e. przejął od swojego dziadka rządy w Imperium Medyjskim. W kolejnych latach udało mu się podbić większość krajów Bliskiego Wschodu. Wyjątek stanowiły Egipt i tereny Wyżyny Irańskiej, zamieszkane przez niezależne plemiona.

Cyrus, zdając sobie sprawę z trudności w rządzeniu tak rozległym państwem zamieszkanym przez różne ludy wyznające odmienne religie, wykazał się dużym pragmatyzmem. Na podbitych i przyłączonych terenach **zachował miejscowych władców i pozwolił na praktykowanie lokalnych religii**. W przeciwieństwie np. do Babilończyków, którzy po zdobyciu ziem usuwali z nich wyższe warstwy społeczeństwa w celu osłabienia jego integralności politycznej i kulturowej (co nie tylko nie przynosiło oczekiwanych rezultatów, a wręcz skutkowało buntami), Cyrus zezwolił na powrót do Izraela Żydów wysiedlonych przez Babilończyków. Zyskał tym ich przychylność. Polityka tolerancji pozwoliła Cyrusowi spokojnie rządzić rozległym imperium.

Kurs obrany przez ojca kontynuował jego syn Kamyzes II. W czasie swoich krótkich rządów zdołał znacznie poszerzyć Imperium Perskie. Zmarł podczas walk o władzę, a jego następcą został daleki krewny – perski generał **Dariusz**, nazwany przez potomnych **Wielkim**. Nie tylko opanował on bunt wywołany po śmierci Kamyzesa, lecz także umocnił swoje panowanie w poszczególnych krainach. Pomogły w tym reformy przeprowadzone w państwie, jak np. podział kraju na **satrapie** (zob. s. 119) – prowincje zarządzane przez satrapów, których mianował król. Sprawowali oni władzę wyłącznie polityczną, a kwestiami wojskowymi zajmowali się dowódcy pochodzący z nadania władcy. Przed ewentualnymi spiskami dodatkowo zabezpieczała stworzona sieć donosicieli. Informatorzy meldowali Dariuszowi, czy satrapowie wypełniają jego rozkazy.

Duże znaczenie dla rozwoju kraju miały również reformy ekonomiczne. Dariusz wprowadził jednolitą walutę – darejkę. Przyczyniło się to do rozkwitu handlu wewnątrz Imperium Perskiego i szybkiego bogacenia się władcy. Dzięki nagromadzonym dobrom udało się Dariuszowi wybudować nową stolicę państwa – miasto Parsa, które przeszło do historii pod grecką nazwą **Persepolis**. Powstało ono na górzystym, trudno dostępnym terenie, co czyniło je dogodnym miejscem do ulokowania królewskiego skarbcza.

Podobnie jak większość władców na Bliskim Wschodzie także Dariusz Wielki posługiwał się religią do budowania swego wizerunku i legitymizacji władzy. Wykorzystywał do tego kult **boga Zaratustry**, który miał wyznaczyć Dariusza na władcę świata. Aby podkreślić swą dominację nad satrapami, władca przyjął tytuł szachinszacha – „króla królów”.

W początkach V w. p.n.e. Dariusz Wielki ruszył na podbój Grecji (zob. s. 92). Zakończył się on niepowodzeniem, podobnie jak później wyprawa jego następcy Kserksesa. Kres istnieniu państwa Persów położył Aleksander Wielki w IV w. p.n.e. (zob. s. 118).

Rozdział 4. Egipt faraonów
Podrozdział Religia i wierzenia
Strony 44–45

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Religia i wierzenia** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Rozdział 6. Starożytne Chiny i Indie
Podrozdział Religia
Strona 61

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Religia** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Rozdział 6. Starożytne Chiny i Indie
Podrozdział Osiągnięcia starożytnych Chin
Strona 62

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Osiągnięcia starożytnych Chin** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Rozdział 6. Starożytne Chiny i Indie
Podrozdział Religia
Strona 65

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Religia** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Osiągnięcia starożytnych Indii** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) podrozdział **Wielka kolonizacja grecka** powinien być wprowadzany na poziomie rozszerzonym. Nauczyciel może jednak wykorzystać te treści dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) podrozdział **Skutki wielkiej kolonizacji greckiej** powinien być wprowadzany na poziomie rozszerzonym. Nauczyciel może jednak wykorzystać te treści dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) podrozdział **Fenicjanie – wielcy żeglarze** powinien być wprowadzany na poziomie rozszerzonym. Nauczyciel może jednak wykorzystać te treści dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Bogowie greccy** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Mity i kult** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **11. Imperium Aleksandra Wielkiego** na poziomie rozszerzonym należy wprowadzić ideał *paidei* i założenia edukacji klasycznej.

11. Imperium Aleksandra Wielkiego

Strona 124 dół, nowy podrozdział

R

Paideia

Greckim filozofom zawdzięczamy wypracowanie koncepcji **paidei** (gr. „wychowanie, wykształcenie dziecka”) – procesu wychowania ukierunkowanego na stworzenie idealnego człowieka, a nie jak dotąd na wyuczenie konkretnego zawodu czy przygotowanie do pełnienia funkcji społecznej. Mieszkańcy Hellady rozumieli koncepcję paidei jako ciągle doskonalenie się. Ważną rolę w tym dziele przypisywano Homerowi. Ten poeta jako „wychowawca całej Grecji” sformułował główne cechy, które człowiek powinien nabyć w wyniku procesu wychowania. Należały do nich roztropność, męstwo oraz ambicja bycia lepszym. Początkowo ideał paidei był żywy jedynie wśród arystokracji, jednak z biegiem czasu zaczął się odnosić do wychowania wszystkich Greków. Przyczynili się do tego Platon oraz grecki mówca Izokrates. Według nich edukacja powinna przebiegać na wielu płaszczyznach. Oprócz wychowania fizycznego, muzycznego i literackiego za niezbędne w kształtowaniu człowieka uznali retorykę, filozofię, nauki ścisłe, a nawet kwestie związane ze sztuką wojenną oraz z medycyną. Taki model nauczania przeszedł w kolejnych wiekach do historii pod nazwą **edukacji klasycznej**.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Religia Rzymian** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **18. Świat islamu. Ekspansja Arabów** na poziomie rozszerzonym należy omówić wpływ podboju ziem chrześcijańskich na rozwój cywilizacji islamu.

18. Świat islamu. Ekspansja Arabów

Strona 197 dół, jako czwarty akapit

R

Podboje Arabów

Zachwył arabskich kronikarzy budziły bogactwa i architektura zdobywanych miast, zwłaszcza w Hiszpanii. Podbój szczególnie terenów Bizancjum wiązał się również z przejęciem części spuścizny kultury i nauki antycznych Greków, którą wkrótce dla Europy Zachodniej mieli zachować wyznawcy islamu.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **20. Państwo Ottonów** tak na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym należy wprowadzić ideę cesarstwa karolińskiego.

20. Państwo Ottonów

Strona 222, podmiana pierwszego akapitu

R

Dwa uniwersalizmy – między Karolingami a Ottonami

Odnowienie cesarstwa w 800 r. przez Karola Wielkiego było jednym z najważniejszych momentów historii średniowiecza. **Idea cesarstwa karolińskiego** odwoływała się przede wszystkim do **spuścizny chrześcijańskiego Rzymu**. Koronacja Karola Wielkiego zarówno wysuwała na pierwszy plan pozycję króla, jak i wywyższała Franków. Władca zresztą tytułował się królem Franków i Longobardów, cesarzem zarządzającym Imperium Rzymskim, co podkreślało frankijski charakter cesarstwa.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem** na poziomie podstawowym należy wprowadzić pojęcie christianitas.

23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem

Strona 244 góra, pierwszy dodatkowy podrozdział

Christianitas

Europa Zachodnia w IX w. była przede wszystkim Europą chrześcijańską. Już idea cesarstwa karolińskiego zakładała, że to właśnie chrześcijaństwo będzie elementem scalającym ówczesnych Europejczyków. Słabość państwowa starożytnego Rzymu, wędrówka ludów, a później barbaryzacja kontynentu spowodowały, że wiele kwestii, za które wcześniej odpowiadało państwo, przejął Kościół. To on organizował opiekę nad biednymi czy też szkolnictwo. Z biegiem czasu tożsamość i jedność kulturową mieszkańców Europy określało chrześcijaństwo. Ówczesna Europa była **Europą christianitas**. Dużą rolę w przekazywaniu tego wzorca odegrały nie tylko elity kościelne (papieże, biskupi), lecz także silnie rozwijający się w tym czasie ruch monastyczny.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem** na poziomie podstawowym należy rozwinąć wątek reform gregoriańskich.

23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem

Strona 249, jako przedostatni akapit

Reforma gregoriańska

Papież kontynuował reformę Kościoła również w kolejnych latach. Do najważniejszych zmian należało ujednoczenie liturgii – we wszystkich diecezjach zastosowano tę samą formę nabożeństwa (tzw. ryt rzymsko-laciński). W walce z symonią i nepotyzmem duchownych papież wprowadził wybór biskupów przez innych duchownych (kanoników katedralnych). Grzegorz VII zadbał także o moralną odnowę kleru, m.in. wzmocnił celibat księży i kontynuował reformę kluniacką w zakonach.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **24. Wyprawy krzyżowe** na poziomie rozszerzonym należy wyjaśnić związek między reformami gregoriańskimi a ruchem krucjatowym.

24. Wyprawy krzyżowe

Strona 254, podmiana pierwszego akapitu podrozdziału

R

Przyczyny wypraw krzyżowych

Już od starożytności Ziemia Święta była celem pielgrzymek chrześcijan. Nie zmieniło tego nawet zdobycie jej w VII w. przez Arabów. Rządzący Jerozolimą kalifowie dostrzegali korzyści płynące z obecności pielgrzymów. **W następstwie reform gregoriańskich liczba pielgrzymów stale wzrastała. Ludzie uważali, że dzięki pielgrzymkom odbywają pokutę, a tym samym zyskują łaskę i zmagają z siebie grzechy.** Sytuacja zmieniła się w połowie XI w., kiedy to Palestyna została zajęta przez **Turków seldżuckich** pochodzących z południowo-zachodniej Azji. Ich agresywna polityka nie tylko zagrażała ruchowi pielgrzymkowemu, ale także bezpieczeństwu Cesarstwa Bizantyńskiego. Z tego powodu cesarz bizantyński zwrócił się o pomoc do papieża **Urbana II**, który na **synodzie w Clermont** (czyt. klermą) w **1095 r.** wezwał wszystkich katolików do „pomocy wschodnim chrześcijanom”. Stało się to bezpośrednią przyczyną zorganizowania I krucjaty i stanowiło początek **wypraw krzyżowych (krucjat)**.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) treści z podrozdziału **Między centralizacją a decentralizacją** zostały usunięte z podstawy programowej. Nauczyciel może je jednak wykorzystać dla uczniów realizujących przedmiot historia na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, jeżeli uzna to za niezbędne w procesie dydaktycznym.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **36. Kultura średniowiecznej Europy** na poziomie podstawowym należy wskazać wyjątkową rolę chrześcijaństwa jako podstawy ścisłej więzi wiary religijnej i rozumu, ze szczególnym uwzględnieniem roli św. Tomasza z Akwinu.

36. Kultura średniowiecznej Europy

Strona 375, zamiast ostatniego akapitu

Scholastyka i filozofia średniowieczna

Druga koncepcja pochodziła od **św. Tomasza z Akwinu**, który jako jeden z pierwszych myślicieli stworzył podstawy więzi wiary religijnej z rozumem. Miało to związek z recepcją przez niego części poglądów Arystotelesa. Antyczny uczony cieszył się wówczas dużą popularnością wśród środowisk uniwersyteckich. Jednak jego nauki były trudne do przyswojenia ze względu na fakt, że świat, jaki się z nich wyłaniał, był wizją świata bez Boga. Św. Tomasz podszedł do nauk greckiego filozofa w zupełnie inny niż dotychczas sposób. Od uczonego przejął pojęcie świata naturalnego, który zachowuje co prawda względem Opatrzności autonomię, jednak został w całości stworzony przez Boga. Ponadto św. Tomasz użył pojęć, którymi posługiwał się Arystoteles do wyjaśnienia chrześcijańskiego objawienia. Ta racjonalna wykładnia wiary spowodowała zmianę w podejściu do nauki i ludzkiej ciekawości. O ile do czasów św. Tomasza była popularna wykładnia św. Augustyna kwalifikująca ciekawość jako grzech i przejaw próżności, o tyle teraz uznano ją za coś, co leży w ludzkiej naturze, coś dobrego.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **40. Wojny z zakonem krzyżackim w XV w.** na poziomie podstawowym należy wymienić czynniki wpływające na atrakcyjność Polski dla mieszkańców państwa krzyżackiego.

40. Wojny z zakonem krzyżackim w XV w.

Strona 420, zamiast ostatniego akapitu

Państwo zakonu krzyżackiego

Delegacja Związku Pruskiego pod przewodnictwem **Jana Bażyńskiego** zwróciła się do zasiadającego na tronie od 1447 r. króla Polski **Kazimierza Jagiellończyka** z prośbą o pomoc. Zadeklarowała przy tym uznanie polskiego zwierzchnictwa. Już wcześniej zarówno rycerstwo, jak i mieszczaństwo pruskie coraz śmielej spoglądało w stronę Polski. Pruscy mieszczaństwo mieli nadzieję zyskać przywileje i pozycję, jaką w państwie Kazimierza Jagiellończyka cieszyli się mieszkańcy miast. Takiego znaczenia odmawiali im Krzyżacy, którzy nie liczyli się z głosem bogatych mieszczan miast pruskich. Traktowali ich przede wszystkim jako grupę płacącą podatki. Także rycerstwo nie było zadowolone ze swojej pozycji w państwie krzyżackim. Pruska szlachta widziała, że w Polsce rycerstwo cieszy się przywilejami i ma duży wpływ na króla. Jego przedstawiciele mogli piastować urzędy państwowe, które w państwie zakonu były dostępne jedynie dla Krzyżaków. Do tego dochodziły również kwestie gospodarcze. Napięte stosunki między zakonem a Polską utrudniały prowadzenie handlu, który zyskiwał coraz większe znaczenie dla wielkich miast pruskich: Torunia, Gdańsk i Elbląg. W tych okolicznościach w marcu **1454 r.** król wydał **akt inkorporacji** (włączenia) Prus do Polski. Stało się to przyczyną kolejnego konfliktu zbrojnego z Krzyżakami. Nazwano go wojną trzynastoletnią.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z dnia 17 marca 2022 r., poz. 622) w rozdziale **42. Kultura średniowiecznej Polski** na poziomie rozszerzonym należy wyjaśnić znaczenie polskiej szkoły prawa narodów z XV w.

42. Kultura średniowiecznej Polski

Strona 434 dół, nowy podrozdział

R

Polska szkoła prawa narodów

Powstanie uniwersytetu w Krakowie wkrótce spowodowało pojawienie się kadry uczonych zajmujących się nie tylko kwestiami naukowymi czy pracą ze studentami, lecz także doradzaniem polskim władcom w ważnych sprawach międzynarodowych i podczas misji dyplomatycznych. Sukcesy w tej dziedzinie odnieśli zwłaszcza prawnicy z **polskiej szkoły prawa narodów**, która ukształtowała się w XV w. jako jedno z następstw sporów toczonych z Krzyżakami.

Za jej najwybitniejszych przedstawicieli uważamy **Stanisława ze Skarbimierza** oraz **Pawła Włodkowica**. Pierwszy z nich w przededniu wielkiej wojny z zakonem wygłosił mowę o wojnie sprawiedliwej i niesprawiedliwej. Wskazywał prawa i obowiązki wszczynających wojnę, sposoby jej prowadzenia, a co najważniejsze – zwracał uwagę na kwestię praw pogan. W przeciwieństwie do większości ówczesnych uczonych Stanisław ze Skarbimierza nie odbierał niechrześcijanom prawa do własnych państw. Uważał, że nie należy nikogo nawracać siłą, co godziło w sens istnienia państwa zakonu krzyżackiego. Wykazywał tym samym słuszność i legalność podjętego przez Władysława Jagiełłę starcia z Krzyżakami, którzy oskarżali władcę o nieszczerze nawrócenie i pozorną chrystianizację Litwinów.

W podobnym tonie wypowiadał się drugi z uczonych krakowskiego uniwersytetu – Paweł Włodkowic. Do historii przeszło jego wystąpienie na soborze w Konstancji (zob. s. 417). Stając przed międzynarodowym gremium, nie koncentrował się na sporze polsko-krzyżackim, tylko – podobnie jak Stanisław ze Skarbimierza – zwrócił uwagę na prawo pogan do posiadania państw, czym zakwestionował uprawnienia cesarza do dysponowania ziemiami niechrześcijan. Dowodził także, że wojną sprawiedliwą jest tylko ta podjęta w odpowiedzi na atak pogan. Jego słowa spotkały się z uznaniem zgromadzonych, a przedstawiciel Krzyżaków musiał odwołać swoje oskarżenia skierowane przeciwko polskiemu władcy.

Teorie obu krakowskich uczonych miały ogromny wpływ na rozwój prawa międzynarodowego. Stanisław ze Skarbimierza i Paweł Włodkowic byli również jednymi z prekursorów szeroko rozumianej tolerancji wyznaniowej, a wypracowane przez nich stanowisko odzwierciedlało przekonania Jagiełły i polskich uczonych.